

Cauza C-267/20**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

15 iunie 2020

Instanța de trimitere:

Audiencia Provincial de León (Spania)

Data deciziei de trimitere:

12 iunie 2020

Apelante:

AB Volvo

DAF TRUCKS N. V.

Intimată:**Obiectul procedurii principale**

Apel introdus de AB Volvo și DAF TRUCKS N. V. (denumite în continuare „apelantele”) împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță prin care acestea sunt obligate la plata unei despăgubiri către RM (denumită în continuare „intimată”), în cadrul unei acțiuni în despăgubire rezultate dintr-un comportament anticoncurențial

Obiectul și temeiul juridic al trimiterii preliminare

În temeiul articolului 267 TFUE, se solicită interpretarea Directivei 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene, în special a articolelor 10, 17 și 22 din această directivă, precum și a efectului articolului 101 TFUE și a principiului efectivității pentru stabilirea legislației aplicabile în procedura principală.

Întrebările preliminare

- 1) Articolul 101 TFUE și principiul efectivității trebuie interpretate în sensul că se opun unei interpretări a reglementării naționale potrivit căreia nu se aplică retroactiv termenul de exercitare a acțiunii de 5 ani, prevăzut la articolul 10 din directivă, precum și la articolul 17 privind estimarea judiciară a prejudiciului, și care, în vederea stabilirii momentului de la care se produce efectul retroactiv, ia în considerare data aplicării sancțiunii, iar nu data exercitării acțiunii?
- 2) Articolul 22 alineatul (2) din Directiva 2014/104/UE și termenii „efect retroactiv” trebuie interpretate în sensul că articolul 10 din directivă este aplicabil unei acțiuni precum cea exercitată în procedura principală, care, deși a fost introdusă înainte de intrarea în vigoare a directivei și a normei de transpunere, se referă, totuși, la fapte sau sancțiuni anterioare?
- 3) În contextul aplicării unei dispoziții precum articolul 76 din Legea privind protecția concurenței, articolul 17 din Directiva 2014/104/UE privind estimarea judiciară a prejudiciului trebuie interpretat în sensul că este vorba despre o normă procedurală care este aplicabilă în procedura principală, în care acțiunea a fost introdusă ulterior intrării în vigoare a normei naționale de transpunere?

Dispozițiile de drept al Uniunii invocate

Articolul 101 TFUE

Directiva 2014/104: articolul 10 alineatul (3), articolul 17 alineatul (1), articolul 22 alineatele (1) și (2) și articolul 23.

Dispozițiile de drept național invocate

Directiva 2014/104 este transpusă în dreptul spaniol prin Decretul-lege regal nr. 9/2017 din 26 mai 2017 de transpunere a directivelor Uniunii Europene în domeniul financiar, comercial, al sănătății și cu privire la detașarea lucrătorilor. Articolul 3 din acest decret-lege regal modifică Legea nr. 15/2007 din 3 iulie 2007 privind protecția concurenței, instituind termenul de prescripție de 5 ani pentru exercitarea acțiunilor în despăgubire (noul articol 74 alineatul 1 din Legea privind protecția concurenței) și stabilind cuantificarea despăgubirilor în ceea ce privește sarcina probei – care revine în sarcina reclamantului – prin introducerea anumitor nuanțe precum o prezumție *iuris tantum* privind producerea prejudiciului în cazul încălcărilor calificate drept cartel (noul articol 76 alineatul 3 din Legea privind protecția concurenței) sau posibilitatea instanțelor de a stabili o anumită întindere a prejudiciilor dacă se dovedește existența acestora, dar cuantificarea lor cu precizie este practic imposibilă sau excesiv de dificilă (noul articol 76 alineatul 2 din Legea privind protecția concurenței). Pe de altă parte, articolul 4 din decretul-lege regal menționat introduce în Legea nr. 1/2000 din 7 ianuarie 2000 privind procedura civilă o dispoziție privind accesul la sursele de probă în

procedurile de solicitare a despăgubirilor pentru încălcarea normelor de concurență.

Prima dispoziție tranzitorie din Decretul-lege regal nr. 9/2017 este formată din două alineate. În primul dintre acestea se stabilește că dispozițiile articolului 3 din decret (cel care modifică Legea privind protecția concurenței) nu se aplică cu efect retroactiv, în timp ce al doilea alineat prevede că dispozițiile articolului 4 din decret (cel care modifică Codul de procedură civilă) se aplică numai în procedurile inițiate ulterior intrării în vigoare a decretului-lege regal, care a avut loc la 27 mai 2017, cu încălcarea de către Regatul Spaniei a termenului de transpunere al Directivei 2014/104.

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 După ce a achiziționat trei camioane în temeiul unor contracte de leasing în anii 2006 și 2007, intimata a formulat, la 1 aprilie 2018, o acțiune *follow on* [acțiune în repararea prejudiciului rezultat din încălcarea normelor de concurență constatată de autoritățile din domeniul concurenței] împotriva apelantelor, prin care solicita despăgubiri pentru prejudiciile rezultate din practici anticoncurențiale ale acestora din urmă, care au fost desemnate în mod expres drept destinate ale sancțiunii aplicate prin Decizia Comisiei din 19 iulie 2016 privind o procedură în temeiul articolului 101 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și al articolului 53 din Acordul SEE (Cauza AT.39824 – Camioane) (denumită în continuare „Decizia camioane”). Concret, prin intermediul cererii formulate, intimata solicita obligarea apelantelor în solidar la plata sumei de 38 148,71 euro sau a altei sume corespunzătoare, precum și a dobânzilor legale și a cheltuielilor de judecată.
- 2 Decizia camioane a fost pronunțată la 19 iulie 2016 și a fost publicată în JOUE la 6 aprilie 2017. Prin aceasta au fost sancționați principalii producători de camioane de pe piața Uniunii Europene pentru un cartel care a funcționat în perioada ianuarie 1997 – ianuarie 2011, reprezentând o încălcare a articolului 101 TFUE.
- 3 Prin cererea sa, intimata a invocat cu titlu subsidiar, în cazul în care se va considera că nici Directiva 2014/104, nici transpunerea sa în ordinea juridică spaniolă nu sunt aplicabile, doctrina generală a răspunderii extracontractuale prevăzute la articolul 1 902 din Codul civil și jurisprudența pronunțată în dezvoltarea acesteia, potrivit căroră termenul de exercitare a acțiunii este de 1 an.
- 4 AB VOLVO și DAF TRUCKS N. V. s-au opus cererii, invocând, printre altele, prescripția acțiunii în despăgubire ca urmare a expirării termenului de 1 an (acțiune în răspundere extracontractuală).
- 5 Prin hotărârea atacată s-a admis parțial cererea și apelantele au fost obligate la plata unei despăgubiri în valoare de 15 % din prețul de achiziție al vehiculelor. Prin hotărârea respectivă s-a respins excepția prescripției acțiunii, deoarece, printre altele, instanța a considerat că este aplicabil termenul de prescripție de 5 ani, care, la data formulării cererii (1 aprilie 2018), fusese deja introdus la articolul

74 alineatul 1 din Legea privind protecția concurenței prin decretul-lege regal care transpune Directiva 2014/104. Hotărârea aplică de asemenea prezumția privind existența prejudiciului, la care face referire articolul 17 alineatul (2) din Directiva 2014/104, normă care a fost transpusă prin articolul 76 alineatul 3 din Legea privind protecția concurenței, întrucât consideră că această lege este aplicabilă în prezenta cauză, în special în lumina naturii sale procedurale, dat fiind că reglementează distribuția sarcinii probei privind existența prejudiciului.

- 6 În mod similar, după ce constată dificultatea extraordinară de a proba întinderea prejudiciului, hotărârea utilizează posibilitatea de estimare judiciară a prejudiciului, aplicând articolul 76 alineatul 2 din Legea privind protecția concurenței, care transpune articolul 17 din Directiva 2014/104, întrucât se consideră că acesta are o natură procedurală în ceea ce privește reglementarea sarcinii probei.
- 7 Prin apelul lor, apelantele susțin că nu se impune aplicarea retroactivă a Directivei 2014/104, întrucât practicile anticoncurențiale sancționate de Comisia Europeană au încetat la 18 ianuarie 2011, în vederea stabilirii neretroactivității normelor directivei fiind relevantă data la care au avut loc faptele. În schimb, apelantele consideră că este aplicabil regimul juridic prevăzut la articolul 1902 din Codul civil, conform căruia reclamanta trebuie să probeze existența și întinderea prejudiciului. În plus, DAF TRUCKS N. V. susține că acțiunea este prescrisă, întrucât nu este aplicabil termenul de exercitare de 5 ani prevăzut de directivă, ci termenul de 1 an, care a început să curgă la 19 iulie 2016, atunci când a fost emis comunicatul de presă privind Decizia camioane.
- 8 Prin întâmpinarea la apel, intimata invocă, în susținerea aplicabilității termenului de 5 ani, articolul 10 alineatul (3) din Directiva 2014/104 și articolul 74 din Legea privind protecția concurenței, în lumina articolului 22 din această directivă și a primei dispoziții tranzitorii din Decretul-lege regal nr. 9/2017.

Principalele argumente ale părților din procedura principală

- 9 Apelantele se opun formulării unei cereri de decizie preliminară, întrucât consideră că nu există îndoieli cu privire la interpretare, având în vedere că directiva nu este aplicabilă în această procedură.
- 10 Intimata se opune de asemenea formulării unei cereri de decizie preliminară, deoarece consideră că este clar că directiva este aplicabilă.

Prezentare succintă a motivării cererii de decizie preliminară

- 11 În procedura principală este esențial să se determine reglementarea aplicabilă pentru stabilirea termenului de prescripție a acțiunii în despăgubire formulate și aplicarea regulilor privind sarcina probei și estimarea judiciară a prejudiciului. Se

dezbate în special aplicarea (atât directă, cât și indirectă) în speță a Directivei 2014/104, existând îndoieli cu privire la regimul tranzitoriu al acesteia.

- 12 Situația de fapt pe care se întemeiază acțiunea, care constituie o încălcare a articolului 101 TFUE, este anterioară intrării în vigoare a Directivei 2014/104, în timp ce Comisia a adoptat Decizia camioane la 19 iulie 2016, și anume în perioada cuprinsă între data intrării în vigoare a directivei (26 decembrie 2014) și data expirării termenului pentru transpunerea sa (27 decembrie 2016), pe care Spania nu l-a respectat, având în vedere că Decretul-lege regal nr. 9/2017, prin care a fost transpusă directiva, a intrat în vigoare abia la 27 mai 2017.
- 13 În lumina considerațiilor anterioare, instanța de trimitere are **îndoieli cu privire la aplicarea tranzitorie a Directivei 2014/104 și a Decretului-lege regal nr. 9/2017 prin care a fost transpusă directiva**, deoarece domeniul de aplicare temporal al directivei este limitat cu titlu general de articolul 22 din aceasta, în sensul că, la transpunerea sa, dispozițiile de drept material nu trebuie să se aplice retroactiv [articolul 22 alineatul (1) din directivă]. Cu toate acestea, toate celelalte norme naționale de aplicare a directivei, și anume normele de procedură, sunt aplicabile situațiilor anterioare intrării în vigoare a directivei, însă numai în ceea ce privește acțiunile care, la rândul lor, au fost introduse înainte de intrarea în vigoare a directivei [articolul 22 alineatul (2) din directivă].
- 14 În acest sens, prima îndoială privește interpretarea termenilor „efect retroactiv” utilizați de directivă la articolul 22 și aspectul dacă aceștia se referă la data la care a avut loc încălcarea normelor de concurență prin acorduri coluzive în acest caz sau dacă trebuie să se refere la data aplicării sancțiunii de către Comisie sau, după caz, la data introducerii acțiunii în despăgubire. Cea de a doua îndoială se axează pe interpretarea noțiunii de „dispoziții de drept material” și pe aspectul dacă, în mod concret, prescripția și termenul de 5 ani reglementat la articolul 10 din directivă pot fi calificate astfel, neavând prin urmare aplicabilitate retroactivă. În mod similar, a treia îndoială privind interpretarea vizează dispoziția articolului 17 din directivă, referitoare la posibilitatea de estimare a prejudiciului și la caracterul său de „dispoziție de drept material” sau de normă cu caracter procedural.
- 15 Aceste îndoieli privind interpretarea regimului juridic tranzitoriu al Directivei 2014/104 se transpun la regimul stabilit prin prima dispoziție tranzitorie din Decretul-lege regal nr. 9/2017, care nu respectă distincția efectuată de directivă între dispozițiile de drept material și cele de drept procedural, însă distinge între modificările introduse în Codul de procedură civilă, care vor fi aplicabile procedurilor inițiate după intrarea în vigoare a acestora, și modificările Legii privind concurența, cu privire la care prima dispoziție tranzitorie din Decretul-lege regal nr. 9/2017 stipulează că „nu se aplică cu efect retroactiv”.
- 16 Îndoiala privind noțiunea de „efect retroactiv” din Directiva 2014/1014 se referă acum la termenii utilizați în norma de transpunere. Se ridică astfel problema dacă prima dispoziție tranzitorie din decretul-lege regal trebuie interpretată în sensul că modificarea dispozițiilor Legii privind concurența (prescripție, sarcina probei și

estimarea judiciară a prejudiciului) s-ar aplica acțiunilor exercitate după intrarea în vigoare a decretului-lege regal (27 mai 2017) precum acțiunea din procedura principală, care a fost introdusă la 1 aprilie 2018, și dacă principiul efectivității articolului 101 TFUE impune această interpretare.

- 17 Concret, **în ceea ce privește termenul de prescripție a acțiunii exercitate în procedura principală**, Directiva 2014/104 a stabilit că toate statele membre ar trebui să asigure un termen minim de prescripție de 5 ani pentru introducerea unei acțiuni în despăgubire întemeiate pe încălcarea normelor privind protecția concurenței, iar Decretul-lege regal nr. 9/2017 a prevăzut acest termen minim. Se trece astfel de la termenul de 1 an prevăzut la articolul 1968 din Codul civil cu caracter general pentru acțiunile în despăgubire întemeiate pe răspunderea extracontractuală la termenul de 5 ani. Având în vedere că decretul-lege regal respectiv prevede principiul neretroactivității modificărilor introduse în Legea privind protecția concurenței, trebuie să se determine care este soarta acțiunilor care nu erau prescrise la momentul la care a intrat în vigoare decretul-lege regal, precum acțiunea exercitată în litigiul principal, și dacă se poate aplica un termen suplimentar până la atingerea totalului de 5 ani prevăzut în prezent de lege. Această întrebare este relevantă deoarece apelantele susțin că termenul trebuie să înceapă să curgă de la publicarea comunicatului de presă cu privire la Decizia camioane (19 iulie 2016), astfel încât, la momentul formulării cererii (1 aprilie 2018), termenul respectiv de 1 an expirase deja.
- 18 Instanța de trimitere subliniază că dispozițiile articolului 10 din directivă nu sunt de natură eminent procedurală și că legiuitorul spaniol avea libertatea să califice termenul de prescripție pentru acțiunile în despăgubire drept normă de drept material și să o includă în modificarea adusă Legii privind protecția concurenței. Aceasta adaugă că, totuși, în lumina articolului 22 alineatul (2) din directivă, o astfel de calificare poate fi pusă în discuție cu ocazia transunerii Directivei 2014/104, având în vedere că este vorba despre o situație în care acțiunea nu era încă prescrisă în conformitate cu legislația în vigoare la data adoptării Deciziei camioane.
- 19 În cazul în care se menține interpretarea conform căreia unicul regim de prescripție aplicabil este cel din Codul Civil, îndoiala va consta în aspectul dacă acesta este compatibil cu articolul 101 TFUE și cu principiul efectivității, care prevede că dispozițiile naționale nu trebuie să facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii. În această privință există de asemenea îndoiala dacă regimul în vigoare trebuie interpretat în sensul că permite exercitarea acțiunilor care nu erau prescrise înainte de intrarea în vigoare a normei de transpunere, fie prin stabilirea drept dată de la care se calculează termenul de prescripție a datei publicării Deciziei camioane în JOUE (6 aprilie 2017), iar nu a datei publicării comunicatului de presă, fie prin aplicarea altor reguli tranzitorii de drept național care ar putea concilia noul termen cu cel în vigoare anterior și ar continua calculul până la împlinirea termenului de 5 ani, cu condiția să nu determine „renașterea” acțiunilor care erau deja prescrise în temeiul legislației anterioare.

- 20 În sfârșit, în ceea ce privește **competența instanțelor de a estima prejudiciul, prevăzută la articolul 17 din Directiva 2014/104 și la noul articol 76 alineatul 2 din Legea privind protecția concurenței**, amintim că, în conformitate cu prima dispoziție tranzitorie din Decretul-lege regal nr. 9/2017, noile articole din Legea privind protecția concurenței nu vor avea efect retroactiv, în pofida faptului că multe dintre acestea au un conținut mai degrabă procedural decât de drept material (prezumțiile privind existența prejudiciului, sarcina probei etc.).
- 21 Procedura de drept comun pentru angajarea răspunderii extracontractuale, aplicabilă pentru exercitarea acțiunilor în despăgubire înainte de modificarea Legii privind protecția concurenței, prezintă diferențe importante, în special în ceea ce privește necesitatea probării prejudiciului și cuantificarea sa (precum și termenele de prescripție analizate anterior). Decretul-lege regal nr. 9/2017 introduce un element de noutate important care este relevant pentru soluționarea procedurii principale, și anume alineatul 2 al noului articol 76 din Legea privind protecția concurenței, care permite instanței să cuantifice prejudiciile suferite atunci când, în lumina informațiilor disponibile, această activitate este extrem de împovărătoare sau de dificilă pentru reclamant. În procedurile judiciare privind despăgubirea pentru prejudiciile cauzate de încălcarea dreptului concurenței inițiate după modificarea Legii privind protecția concurenței pare că ar trebui să se aplice dreptul material anterior, atunci când este vorba despre încălcări care au avut loc înainte de intrarea în vigoare a acestei modificări.
- 22 În urma constatării, prin hotărârea atacată, a dificultății incontestabile privind cuantificarea prejudiciului, este important să se stabilească dacă Directiva 2014/104 este aplicabilă și dacă, prin urmare, este posibil să se facă uz de competența de estimare judiciară a prejudiciului, care pare a fi mai largă decât flexibilitatea conferită instanței în jurisprudența națională.
- 23 În acest sens, instanța de trimitere are îndoieli de asemenea cu privire la natura eminentemente procedurală a articolului 17 din directiva respectivă, precum și cu privire la aspectul dacă normele privind sarcina probei și cuantificarea prejudiciului, care se află în legătură directă cu reglementarea de drept material aplicabilă în domeniu, trebuie să fie considerate dispoziții de drept material sau de drept procedural.
- 24 Aceasta pune din nou sub semnul întrebării, în lumina articolului 22 alineatul (2) din directiva menționată, posibilitatea legiuitorului spaniol de a califica aceste norme privind acțiunile în despăgubire drept norme de drept material și de a le include în modificările aduse Legii privind protecția concurenței (articolul 76 alineatul 2).